

Prosessene kunne vært bedre

Rune Frøyland

visepresident i Psykologforeningen med ansvar for lønns- og arbeidsmarkedspolitik

Jeg forstår frustrasjonen knyttet til myndighetenes kontrollbehov av en ordning som avtalespesialistene, pasientene og Psykologforeningen opplever som velfungerende.

I Psykologtidsskriftets januarutgave kritiserer Anne Røise, Espen Idås og Eivind Andersen Psykologforeningen for vår manglende involvering av avtalespesialistene i pilotprosjektet til Helse Sør-Øst. Helseminister Bent Høie er opptatt av ordningen med avtalespesialister, og han ønsker seg flere. Men han har bedt om endringer i tjenesten. Et av de forholdene han mener skal og må endres, er innføring av pasientrettigheter på lik linje med rettigheter i det øvrige offentlige helsevesen. Ministeren har bedt de regionale helseforetakene (RHF), som eier ordningen med avtalespesialister, om nå å innføre «rettighetsvurdering» av alle henvisninger. Dette som en del av ministerens hovedmål om å skape «pasientens helsetjeneste».

Helseministeren og departementet uttrykker at det er vanskelig å leve med at avtalespesialistenes pasienter ikke har de samme rettighetene som i resten av spesialisthelsetjenesten. Dette er ikke en skiftende politisk idé. Vi har ingen grunn til å tro at en annen regjering eller annen helseminister vil mene noe annet. Vi håper og antar at avtalespesialistene ikke mener at Psykologforeningen bør motarbeide at pasientene får oppfylt sine rettigheter.

Psykologforeningen er tydelige på at integrering ikke er det samme som styring og kontroll, og at avtalespesialistene underlegges helseforetakene

Ministeren har bedt RHF-ene om å sette i gang piloter over ulike former for rettighetsvurdering i avtalepraksis, for å høste erfaringer før Helsedepartementet innfører dette som en ordning. Psykologforeningen og Legeforeningen er tatt med som drøftingspart i pilotprosjektene.

Beklagelig

Avtalespesialister i Vestfold sier i et innlegg i januarnummeret av Psykologtidsskriftet at de ikke var informert om pilotprosjektene for rettighetsvurderinger, og at prosessen har skapt utrygghet og frustrasjon. Jeg er enig i at når de opplever foreningen som motpart i en slik sak, så er det alvorlig, og det er beklagelig. Jeg forstår frustrasjonen knyttet til myndighetenes kontrollbehov av en ordning som avtalespesialistene, pasientene og Psykologforeningen opplever som velfungerende. Vi er ikke en motpart i dette. Vi har gjennom år aktivt ivaretatt avtalespesialistenes interesser.

Psykologforeningen informerte avtalespesialistene i Helse Sør-Øst om samarbeidsavtaler og om pilotprosjektene på et medlemsmøte i januar 2019, der 120 avtalespesialister møtte opp. Tilsvarende informasjonsmøter har også vært gjennomført fem andre steder. Det er videre informert i det årlige takstrundskrivet som sendes til alle avtalespesialister, sist i juni 2019. I rundskrivet beskriver vi pilotprosjektene for rettighetsvurderinger, og vi uttrykker at foreningen mener at det er viktig at avtalespesialister deltar, selv om de kjenner sin autonomi truet.

Avtalespesialister har vært direkte involvert i arbeidet med pilotene via tillitsvalgte avtalespesialister i samarbeidsutvalgene med de regionale helseforetakene. Tillitsvalgte i Helse Sør-Øst

har i tillegg gjort et omfattende arbeid i selve prosjektgruppen for rettighetspilotingen, og har gitt mange synspunkter til myndighetene om rettighetsvurderinger. Psykologforeningen har lyttet til det de tillitsvalgte har formidlet.

Prosessene kunne absolutt vært bedre. Omstillinger innebærer alltid spørsmål. Vi burde bidratt bedre til å besvare disse. Det er lite motiverende å oppleve at man ikke har innflytelse på endringer som kommer. Den følelsen deler jeg med avtalespesialistene: Helsedepartementet og RHF-ene innfører reformer i et svært høyt tempo, og foreningens medvirkning og innflytelse er ikke alltid reell.

Medvirkningsarena

Et pilotprosjekt er imidlertid i seg selv en medvirkningsarena før den endelige ordningen blir etablert. Ved å ikke delta risikerer vi at rettighetsvurderinger blir etablert uten at avtalespesialistene, og dermed Psykologforeningen, blir lyttet til. Uten at vi får påvirke hvordan den endelige utformingen blir. Å få inn reelle erfaringer ville nettopp være å lytte til avtalespesialistene, og til å kunne påvirke ut fra innhentet kunnskap.

Det at Psykologforeningen mener vi bør delta i pilotprosjektene, innebærer ikke at Psykologforeningen ikke erkjenner at prosjektet har slagsider. Vi har gjentatte ganger trukket frem flere uheldige følger som rettighetsvurderinger hos avtalespesialistene kan ha. Ordninger må ikke føre til økt byråkratisering og dårligere utnyttelse av psykologressursene.

Avtalespesialistenes særdeles omfattende pasienttilbud har sammenheng med at tjenesten er svært avbyråkratisert, og at de benytter sin kapasitet til direkte pasientbehandling. Ytterligere er avtalespesialistene selvstendig næringsdrivende, og de har også selv fullt ansvar for behandlingen. Det krever at man har kontroll over grunnleggende deler av virksomheten, slik som inntak av pasienter. Myndighetene vil «integre» avtalespesialistene mer i det offentlige helsevesenet.

Psykologforeningen er tydelige på at integrering ikke er det samme som styring og kontroll, og at avtalespesialistene underlegges helseforetakene. Endringer må ivareta avtalespesialistenes rettigheter, plikter og behov like mye som helseforetakenes behov ivaretas. Tildeling av rettigheter fokuserer mye på tidsfrister og ventetid. Dette, og andre ordninger, må ikke gå på bekostningen av mulighetene for å gi god behandling, eller på bekostning av pasientenes rett til å velge sin behandler og hvor behandlingen skal skje. Også retten til diskresjon og konfidensialitet, samt muligheten til kontinuitet hos en avtalespesialist over år, må ivaretas.

Vi ønsker å fremme disse standpunktene overfor myndighetene i samarbeid med våre medlemmer, samtidig som vi forholder oss til gjeldende politiske føringer. Vi stiller oss åpne for innspill til andre måter å ivareta kommunikasjon med berørte medlemmer utover de som her er beskrevet.